

Torsdag 17. august 1995

Aftenposten

Kirsten Flagstads hjem- komst og krigen

kulturdebatt

I innlegget «Kirsten Flagstad og hennes valg» (10.8.) forteller Leif Vetlesen om de sterke reaksjoner det vakte blant nordmenn ute, og især blant krigsseilerne, at hun reiste hjem til det okkuperte Norge i 1941.

Jeg har ingen problemer med å forstå dem – og Vetlesen innser på sin side at reaksjonen var «overdreven».

Krig avler ikke sans for nyanser. Men vi har grunn til stor takknemlighet for at utefrontens folk valgte kampen.

Jeg glorifiserer ikke Flagstads hjemreise dengang, og falbyr ingen teori om at det gjelder andre lover for kunstnere enn for vanlige folk. Det eneste som lå meg på hjertet, var å forklare hvorfor hun valgte som hun gjorde, og neppe kunne ha valgt annerledes. Det har en viss betydning for bedømmelsen at hennes motiv så åpenbart var et annet enn det som i stridens hete ble tillagt henne.

I et intervju med Smith's Weekly i 1938 hadde hun sagt: «Hvis min mann sier til meg i morgen: «Du må slutte å synge offentlig», da vil jeg ikke lenger synge offentlig... Fremfor alt er det min plikt å være noe for min mann. At han er lykkelig og tilfreds, er for meg viktigere enn publikums hyldest.»

Hun måtte hjem til ekte-mannen – det var for henne en plikt som intet annet kunne overveie. Hun hadde jo lovet å bli hos ham i gode og onde dager. I dag ville vel de fleste si: Håpløst gammeldags! Men slik var hun altså: en kvinnetype som kanskje holder på å utdø.

Og hun kunne neppe drømme om at denne private plikttroskap lot seg utlegges som noe i nærheten av forræderi.

Etter norsk lov ble den da heller ikke utlagt slik. I vårt usedvanlig omfattende rettsoppgjør ble det aldri funnet grunnlag for å reise sak mot henne. Hun hadde opptrådt passivt, men uklanderlig under krigen – fått mannen ut av NS, avslått alle tyske eller nazinorske invitter, osv.

Men straffen rammet henne jo allikevel. Både under og etter krigen ble hun møtt av demonstranter med hakekors på plakaten, for å brennemerke henne som nazist. Hun fikk passet inn-dratt og ble frosset ut i flere år. Den arresterte ektemannen døde av kreft, uten at hun hadde mulighet for å se ham igjen.

Uansett hvordan man bedømmer hennes hjemreise, bør man i dag kunne innrømme at straffen sto i sterkt misforhold til det hun faktisk hadde gjort.

Det syntes jeg burde sies ved hennes 100-årsdag. Det ville ha vært falskt å tie om den bitre tiden som kastet så mørke skygger over hennes liv. Også de døde har krav på rettferdighet.

LARS ROAR LANGSLET